

8(c125)

Г 83

Д. ГРИГОРОВИЧ

ГУТТАПЕРЧЕВÖJ ДЕТІНКА

КОМІ ГІЗ СЫКТЫВКАР 1938

1804/1910

9

000

JOHN R. BERRY
ANNALS

О. ГРИГОРІВІЧ
38 г. 655
ГПБ-Уз

8(0125)
Г83

д. ГРИГОРОВІЧ

ГУТТАПЕРЧЕВÖJ
ДЕТІНКА

Герпасаліс
М. ХРАПОВСКІJ

БІБЛІОТЕКА
Респ. Кн. і Муз. Зб.
Риба С. П. 1938

ГПБ-Уз

5157

КОМІ ГОСУДАРСТВЕННОЇ ИЗДАТЕЛЬСТВО
СЫКТЫВКАР 1938

Д. ГРИГОРОВИЧ
ГУТТАПЕРЧЕВЫЙ
МАЛЬЧИК
на коми языке

Сокращенный текст

ДЛЯ МЛАДШЕГО и СРЕДНЕГО
ВОЗРАСТА

Редактор П. Доронин. Технический редактор М. Шестаков. Рисунки М. Храповского. Издание № 7. Уполюи-моч. Главл. № 713. Заказ тип. № 63. Печатных листов 2. Знаком 20000. Ти-раж 3000 экз. Формат 62 x 94; 1/16. Сдано в производство 17/1-38 года. Подписано к печати 10/11—1938 г.

Типография УМП, гор. Сыктывкар.
Коми АССР, ул. Первомайская,
Дом печати.

Акробат Беккерлөн быдтасыс шусыліс „гуттаперчевөј ђетінкаөн“ толкө афішајасын, настојашщөј німыс сылөн Пета, но медса бур ескө вөлі шуны сіјөс шудтөм ђетінкаөн.

Історіјаыс сылөн зев жеңідік, да і кыснө лоны кузыслы, кор сылы тырі толкө көкјамыс арөс.

Вітөд во вылын сіјө колі мамтөг, но мамсө сіјө век-жө бура вөлі помнітө. Бытө өні-на сулалө сін воғас зев косінік аң, шочінік јежыд јурсіа, да век лоғ јура; кор зев мелі ськөд, сујалө сылы вомас, мыј вескалө кіпод улас: лук, пірөг тор, селді, һаң, а кор і друг, прөстаыс, ускөдчас сы вылө, кутас горзыны да кучкавны сіјөс мыјөн вескалө да кытчө вескалө. Но Пета частө казтывліс мамсө.

Пета казтывліс сіз-жө мам зебан лунсө...

Вөлі јанвар төлысса көзид асыв; кымөра, гудыр јенежсаң усө поснідік кос лым; лымсө нөбөдө төлыс, да сіјө суцкалө вөлі

чужомтө, быттө jemјасөн, да котөртө вал-
јасөн кын туј кузаыс. Пета муніс мамыс
горт бөрыс пөрыс баб да песласыс Варвара
шөра костын; і кыліс, кызісылөн піалөны
чуңјасыс кіас і кокас; но сылы і татөг зев
сөкыд вөлі вөтчыны пөрыс баб бөрсә да
песласыс Варвара бөрсә. Паскөмсө сы вылө
бостөма вөлі кодлыс вескалө: кокассылөн
сапөгыс јөзлөн, кокјасыс сені іслалісны,
быттө пыжын; вылас азамыс јөзлөн-жө:
сіјөс ескө некызі вөлі не паставны, ез-кө
лептавын вөз пөлајассө да ез сујавны вөң-
костас; јурас шапкаыс вөлі корөма двор-
ніклыс: шапкаыс пыр леччіс сін вылас да
мешајтіс Петалы вірөдны туј вылас.

Ту дорыс бөр локтігөн пөрыс баб да
Варвара дыр төлкујтісны, кытчө воштыны
өні детінаөс. Ферт, сіјө салдатлөн пі, і колө
сіјөс інавны закон серті, кытчө следујтө;
но кыз тајө вөчны? Код дінө колө шыас-
ны? Коді, медбөрын, кутас котравны да
төждысны? Фетінка мөдіс овны, слөңајт-
чыны разнөј пелөсјасын да старукајас ор-
дын, і код төдө, кушөм ескө лоі детінка-
лөн олөмыс, ез-кө кутчыс сіјө делөас пес-
ласыс Варвара.

Варвара вөлі олө Моховөј улча вылын,
пөдвалын, мөд дворас, ыжыд керка бер-

дын. Сіјö дворас-жö, сöмын вылынжык, олісны кымынкö морт ціркыс; налөн вöлі некымын комната, став комнатаыс петöны пемыд корідорö. Варвара зев бура тöдіс најöс, пыр пеславліс налыс дөрөм-гачсö. Сіјö частö пыртөдливліс на ordö аскöдыс щöщ Петаöс. Быдөн вöлі төдöны Петаалыс олөмсö, төдöны, мыј сіјö баттөм-мамтөм сірöта, і некущөм рөдвуж сылөн абу. Горні костын Варвара унаыс казтыштывліс, вот-пö ескö кодкö господаяс пыс жалытыш-тіс-кö сірöтаöс да бостас велөдны. Но бостыс некод ез пет: быдөнлөн, тыдалö, тыр-мымөн вöлі аслас заботаыс. Толкö өті морт ез шулы ні да ні ог. Корјасөккө тајö мор-тыс куза візөдливліс четінка вылө. Тајö мортыс вöлі акробат Беккер.

Тыдалö, Варвара костын да Беккер костын гусөнікөн мунісны сорніјас та јылыс. Коркө өтчыл Варвара кыјөдіс, кор став господаыс мунісны репетіціја вылө, і патераас колі толкө Беккер, терыба кајіс Пета-көд выліас да вескыда пыріс сыкөд акробат комнатаö.

Беккер быттö віччысіс кодөскö. Пукаліс стул вылын, курітчіс тугја пома фарфоровöј калланыс, јур вылас сылөн бісерөн вышівајтөм шапка, пуктöма јурчут вылас,

пызан вылын сулалö сы воґын кујім сур бутулка — кыкыс тыртöм, којмöдсö толкö-на заводітöма.

Полдöм чужöмыс акробатлөн да слөнлөн-код кыз сылыс вöліны гөррдöс: став туша-рожаыс сылөн петкөдчö вöлі, мыј Беккер, весіг тані, гортас, зев лептысö аслас міч-лунөн.

— Но, вот, Карл Богдановіч... вот де-тінка!..— шуіс Варвара, да јөткіс возвылас Петаöс.

— Бур, — шуіс акробат, — но мен таґ оз поз, колö пөрччөдны детінкаöс...

Пета өнөґ сулаліс чөв, полігтыр вірөд-лывліс Беккер вылө, но кор сіјö кыліс бөрја кывјассö Беккерлыс, шыбытчіс бөрвыв да кутчысіс Варвара јубкаö. Кор Беккер мөдыс щөктіс Варваралы пөрччөдны детінкаöс, Варвара бергөдіс сіјöс аслаңыс чужөмөн да кутіс пөрччөдны; Пета тіралөмөн кутчы-сіс кіјаснас, кутіс горзыны да пессыны, бытө пөвар пурт улын чіпан.

— Мыј-нө те? Со-өд кущөм јөјук! Мыј-нө повґын? Пөрччыс, бағушко, пөрччыс... Ёемтор... Вірөдтө, кущөм јөј... — шуаліс песласыс да зіліс мынтөдны детінкалыс чунјассö, а сек коста терыба пондіс раґав-ны кіґјассö гачыс...

Но деѳинка нинөмвылө ез сетчы: сад быртөзыс повзөмөн бергаліс, песласіс, кыскысіс жожө, горзіс керка тырнас.

Карл Богдановіч терпеңнесыс петіс. Пуктіс пызан вылас трубкасө, локтіс деѳинка дінө; деѳинка көт пондіс јешцө јонжыкана пессыны, но сіјө топөдіс деѳинкаөс кіјаснас. Пета ез удітлы гөгөрвоны, кызі топөдісны сіјөс акробатлөн кыз кокјасыс пірөс костас. Акробат өті здукөн куліс сы вылыс дөрөмсө да гачсө, сесса лептіс сіјөс бытө ізасторјөс, водтөдіс пастөгыс пірөс вылас да кутіс відлавны сылыс морөссө да бокјассө, лічкавны певнас сіјө местајасас, кыті ез сразу кажіччыны шогманаөн, да кучкавны сіјөс кіпыдөснас быд разын, кор деѳинка заводітас вөлі пессыны да мешајтны сылы.

Барваралы вөлі жал Петаыс. Карл Богдановіч мыјкө вывті-нін јона лічкалө да кабралө, но мөдарө-кө, сіјө поліс шыасны: өд сіјө ачыс вайөдіс деѳинкаөс, і акробат көсјысіс, сгөдітчас-кө, бостны сіјөс велөдны. Сулалө сіјө деѳинка возын да отарө чышкалө сылыс сінвасө да бурөдө, мыј Карл Богдановіч некущөм лок оз вөч,— вірөдлас толкө...

Но кор акробат друг сывтөдіс деѳинкаөс

пiзöс вылас, бергöдiс аслаңыс мышкөн да заводiтiс песовтны бөрвыв сылыс пельпом-
жассö да бара мöдiс личкавны чунжаснас
лопаткајас костас, омöлик морöсыс пастöм
кагалөн друг чургöдчiс возö, журыс лотмунi
бөрвыв, а ачыс быттö кулi дојмöмысла да
повзöмысла, сек Варвара ез-ңиң вермы тер-
питны: сiјö ускöдчiс мырddыны детiнкаöс.
Но Варвара ез-на удiт тајöс вöчны, кызi
Беккер сетiс сылы Петаöс. Пета пыр-жö
востiс сiнјассö, но тiралiс-на да сiнванас
вiңдалiс.

— Чöv, батүшко, чöv! Азған, немтор
текöд ез вöчны!.. Карл Богдановiч көсјiс
толкö вiзöдлыны тенö...—шуалiс песласыс,
зiлiс быдног бурöдны кагаöс.

Варвара вiзöдлiс гусöңик Беккер вылö;
мöдыс копыртлiс јурсö да вылыс кiстiс сур
стöкан.

Кык лун мыстi песласыслы ковмiс-ңиң
мудерiтны, кор воiс пöра сетны детiнкаöс
Беккерлы. Секi ез отсавны ңи выл сiтеч
дöрöмјас,—Варвара ңöбiс најöс ас деңга
вылас,—ңи преңикјас, ңи такöдöм, ңи мелi-
лун. Пета ез лыст горзыны, најö вöлины
Беккер ордынöс; сiјö сöмын топöдчiс бөр-
дöм чужöмнас Варвара јубка бердö да,
быттö вошöм морт, локыс шашарiтчылiс

Варваралы вѣлі жалъ Петаыс...

сылы кijasас быд разын, кор сijö восковт-
ліс порог дорлаң, медем петны да колны
сijös өтнассö Карл Богдановичкөд.

Medböртi, таjö döзмөdic акробатös. Сijö
кабыртis детінкаös дөрөм jurjылöдыс, не-
щыштіс Варвара jubка дорыс, i, мыjөн толкө
пöдласіс сы бөрса öзöсыс, сувтödic детін-
каös ас воҗас да щöктis вiҗöдны сылы вес-
кыда сінмас.

Пета пондіс тіравны, бытё кынман вi-
сөмөн; косінік, вiслөг чужöмыс кыккө ас-
лыс ногөн топаліс, старіклөн моз норміс
да ебöstөмміс.

Беккер кутіс сijös щöкаöдыс, бергödic
аслаңыс чужөмөн да шуіс:

— Но, детінка, кывзы,—воҗ чуңнас грö-
җітіс Пета ныр воҗын,—кор ме көсja, мед
те лоан сені...—сijö індіс öзös выlö,—мед
сен лоан!..—сесса сijö індіс неуна улöжык
мышкусыс. —Höjта чорыда! да, чорыда! —
codтіс Беккер. Сесса лезіс детінкаös кісыс
да жуыштіс сур колассö.

Сijö асывнас-жö акробат нуödic Петаös
ціркө. Сені ставныс вöлі котралöны да те-
рыба сөвтчöны.

Möd лунас труппаыс став багажнас, jöz-
нас да вövјаснас муніс гожса сезон кежлö
Pіgaö.

Первој кадас уна вылторјас аззылөмыс
јонжыка повзөдіс Петаөс, но ез кыпөд-
ны сылыс лубопытство. Сіјө јөршітчіс пе-
лөсө да, бытө ічөткік вөрса звер, візөдіс
сесаң, кызі котралөны сы дінті, кыскалөны
кущөмкө аззывлытөмторјас. Кодсурөјаслы
услі сін уланыс јежыд јурыс төдтөм дөтін-
калөн, но сыөз-ө налы вөлі? І быдөн сізі
котөртлісны сы дінті.

дас лун чөж, кор труппаыс вужіс Рігаө,
Пета оліс ас кежас. Вагонын өні сы гөгөр
ез-нын вөвны зік төдтөм јөз; унаөс на пыщ-
кыс сіјө удітіс төдмавны; уна сен вөлі гажа
јөз, шутітөны, сылөны; Пета ез пов наыс.
Вөліны весіг сещөмјас, кыз клоун Едварс,
коді муніг мозыс пыр вөлі тапкөдыштас
сіјөс щөкаөдыс; өтчыд нывбабајас піыс өті
сетіс сылы весіг апельсін шөрөм. І сіјө за-
водітіс назөнікөн велавны; і сылы ескө
дажө лөсыд вөлі, бостіс-кө сіјөс ас дінас
кодкө мөд, толкө Һе Карл Богдановіч. Сы
дінө Пета Һекыз ез вермы велавны; Карл
Богдановіч дырјі сіјө вөлі щөк лантас, туша
тырнас кызкө јөршітчас да толкө і думаж-
тө, мед ескө Һе бөрдзыны...

Торја-нін сөкыд лоі сылы, кор Беккер
заводітіс велөдөм. Акробат первојсаңыс-
жө казаліс, мыј сіјө ез өшыбітчы дөтінка-

өн: Пета вөлі гөн код кокнідік да нузмөс
суставјаса, выныс, дерт оз вөлі тырмы,
медем пөлзүтчыны тајө природнөј каче-
ствојаснас, но сыыс немтор вөлі шогсыны
Беккер төдіс, мыј выныс содө упражнени-
јејасыс. Сылы і өні-нін вөлі тајө тыдалана.
Төлыс мысті сы бөрын, кор сіјө быд асы-
лын, быд рытын пуксөдас вөлі детінкаөс
жожө, да щөктас нукылтчыны кок бердас,
Пета вермыны кутіс вөчны тајөс ас кejas,
велөдыс отсөгтөг. Јона сөкыджык вөлі сылы
кусынтчыны бөрвыв да сузөдчыны кокла-
бөрјаснас балабөжөзыс, но назөнікөн сіјө
і татчө пондіс велавны. Сіјө лөсыда кутіс
чеччавны стул вомөн, но кор чеччыштөм
бөрас Беккер кутіс щөктыны сувтны не
кок јылас, а кі вылас, вывлаң кокөн, тајө
шоча удајччывліс: Пета патурлікасас вөлі,
усө чужөм вылас, лібө јур вылас, верміс і
сылізірсө чегны. Усөмыд лібө дојмөмыд
ескө абу-на ыжыд шог, но быд усөм бөрын
Беккер вөлі кучкалө сіјөс. Мускулјасыс
детінкалөн вөліны важ мозыс-жө омөлікөс,
косөс. Најөс, тыдалө, колө вөлі бура вын-
саммөдны.

Беккер комнатаө вајісны кык вевса вос-
сан пос, поскас мыјкө вылнаын жожсаңыс,
пуктыссө вөлі вомөна бед. Беккер коман-

да серті, Петалы колö вöлі ödʒödчöмөн
ускöдчыны да кутчысны кiјаснас bedдас,
öшавны сiʒi кi јылас первојсö вiт мiнут,
сесса dасöс, i тазi быд лун ҥекемыныс.
Мукöд дырјi колö вöлі прöста öшавны кi
вылын, а корјасöкö, - кутчысны кiјасөн bed-
дас, да кусынтчыны став тушанас бөрвыв,
да сујны кокјассö bedда-јура костас. Тајö
колö вöлі, медем кутчысны кок чунјаснас
bedдас, леччысны bedдыс кiјаснас да öшöд-
чыны кок чунјас вылас. Медсöкыдыс тани
вöлі со мыј: кор кокјасыд лоöны вылын,
а журыд улын, колö вöчны ҥумјалан чужöм,
тазi колö вöчны вiʒöдысјас радi, медем
најö ҥекущöма ез думајтны, мыј тајö сö-
кыд мускулјаслы, мыј дојмöны секи пеллом
суставјас, i морöсыд быдсөн тiралöмысла
топавлö.

Тащöмторјассö вöчигөн Беккер комната-
ын частö кывліс челадлөн сещöм чiрзöм
да горзöм, мыј јортјасыс Беккерлөн ускöд-
часны вöлі сы комнатаö да мырddасны сы
кiыс детiнкаöс; лыбас пiҥасöм да зычитöм,
а сы бöрын Петалы лолывлö мукöд
дырјi јешщö локжык. Но корјасöкö тајö
помаслывліс бурөн. Тазi овлö, кор
воас клоун Edварс. Сiјö помавліс делöсö
закускаөн да сурөн. А бöрынас быдног зiлö

докажитны, мыј Беккерлөн велөдан ногыс
некытчө оз туј, мыј повзөдлөмөн да нөј-
төмөн немтор он бост, не толькө челадкөд,
но весиг понјасөс да өбезјанајасөс велөди-
гөн; мыј повзөдлөм понда, најө асныс
лооны полысөс, а полөмыд—гимнастлы пер-
вој враг: сiјө сек бырөдө сылыс ас вынас
ескөм да удаллун; а сытөг позө сөмын
орөдны ассыд кос сөнјастө, чегны сылі-
зіртө лібө жуглыны мышгыд сурсалыјастө.

I дiвө: быд разын, кор Edварс гажмас
вөлі ташцөм сорнјаснас да сурөн, i заводи-
тас сені-жө петкөдлыны, кызі колө вөчны
өтi лі мөд представленије, Пета вөчлывліс
зев пелка да окота пырыс.

Труппаас быдөн-нын төдісны Беккер вос-
питаңнік жылыс. Бөрја кадас сiјө шедөдіс
гардеробыс детінкалы клоун паскөм, мав-
тас вөлі сылыс чужөмсө белілаөн; гөрдөн
мавтыштас бан рөчјассө, да петкөдас пред-
ставленијетас дырјi арена вылө. Мукөд дырјi
Беккер друг лептас сылыс кокјассө да
щөктас котөртны кiјас вылын лыа вывтi.
Пета зевтас став вынсө, но унаыс выныс
ез тырмывлы сылы, котөртас мыкө-мында
кi вылас, да друг лігышмунөны пельпомја-
сыс, i сiјө сущкысас јурнас лыаас, а візө-
дысјас јона сераласны та вылө.

Едварс велөдөмөн, төдөмыс, сiјө унжык
тор да буржыка ескө велаліс, а Беккер
кiын воҕө мунөмыс, тыдалө, сылөн нөжжамміс.
Пета сiҕ-жө вөлі пыр полө велөдыссыс,
кыз і первој лунас. Такөд щөщ сiјө кутіс
чувствујтны Беккер дiнө мыјкө мөдтор,
но мыј сещөмыс, сiјө ачыс ез вермы гөгөр-
воны, но сiјө чувстоыс пыр өтарө быдміс
да мешајтіс сылы думајтны, заставляјтіс
курыд сiнваөн бөрдны чорыд волпас вы-
лын војјасын, акробат шкоргөм шыјасө
кывзысiҕ.

Җік немтор Беккер ез вөчлы, медем көт
мыјкө-мында матыстны ас дiнас ҕетiнкаөс.
Бесiҕ секјасын, кор ҕетiнкалы удајччас вөлі
вөчны кущөмкө упражнөнiҕе, Беккер некор
ез шулы сылы мелі кыв; сөмын вiҕөдлас
сы вылө аслас куз туша вылнасаңыс. Бек-
керлы, тыдалө җік вескод вөлі, кор кыкнан
дөрөмсыс, кодјасөс пөдарітіліс ҕетiнкалы
песласыс Варвара, коліны сөмын сырілет-
кiјас, кор ҕетiнка кык вежонөз ез вежлы
улыс дөрөм-гачсө, сыліыс да пельјасыс вө-
ліны һајтөс, а сапөгыс, кыз шуасны, рок
коріс да гумлаліс улiча вылыс һајтсө, васө.
Јортјасыс акробатлөн, медеа-һiн Едварс,
частө вiдлісны сiјөс таыс; вочакыв пыддi
Беккер толкө шутлаліс да кучкышталіс

плетнас гачас. Сijö пыр велödic Петаöс, да быд разын накажитліс, кор артмас вöлі мыjkö неладнö.

Öтчыд, кор труппаыс бөр-нын воіс Петербургö, Edварс пöдарітіс Петалы кычанöс. Çетінкалы вöлі зев лубö, сijö котраліс пöдаркіөн коңушнати, корідорjасті, быдөнлы петкöдліс, кычанöс, пыр окавлис сылыс васöд гөрд нырсö.

Віxöдысjасыс мөдпöv ез чуксавлыны-да, Беккер вöлі скөрмöма, локтö корідорöдыс, сijö аззіс кычанпiöс Пета кіыс, нещыштiс да чужjіс сапөг нырнас бокö; кычанпiыс кучкысiс jурнас стенö да сетчö-жö усi, ну-жödic лапajассö.

Пета бөрдзіс да котөртіс Edварс dінö,— сijö секі бурещ вöлі петö уборнöjсыс. Беккер jещö jона скөрміс, кор гөгөр кутісны відчыны, тоjыштiс Петаöс Edварс dіныс да ödžödчөмөн кучкіс сылы...

Көт і кокнідік да небыдік суставjаса вöлі Пета, но сijö не сымында вöлі гутта-перчевöjөн, мында шудтөм çетінкаөн.

2

Лыстоміров граф керкаын челадыслөн комнатаjасыс вöліны лунö банаöс, петöны

cadjö. Страст гажа вöлі оланіныс. Быд лун,
кор шондіыс јенежын, асывсаң да шонді
леччытöз пырöны сетчö шонді југörјас
öшіңјасöдыс; öшіңјассö толкö улысаңыс вöлі
занавесалöма пырыс тыдалан кельд лöz
занавесјасөн, медем вывті југыдысла віңны
челадыс сінјассö. Сы могыс-жö став ком-
натајасас волсалöма кельд-лöz рöма ков-
јорјас, і стенјассö шпалерітöма ңе вывті
југыд шпалерјасөн.

Öті комнатаын став стен улысла дорыс
вöлі тыртöма чачајасөн.

Міча картінаа англійскöј тетрадјас да
кнїжкајас, акаң тыра крöватјас, картінкајас,
камодјас, ічöтік кухњајас, фарфоровöј доз-
мукјас, ічöтік балукјас, понјас—тајö ставыс
вöлі нывјаслөн ворсанін; озыс салдатјасөн
тыртöм пызанјас, браколчіјасөн öшлөм ко-
ласка, былалөм сінјаса серöј вövјаса кар-
тоннöј тројка, јежыд ыжыд көза, верзöма
казак, барабан да ыргөн труба, кодлөн
шыјасыс јона дöзмөдлісны англичанка місс
Бліксöс—тајö вöлі детінкајаслөн ворсанін.
Комнатаыс тајö сізі і шусывліс „ворсан
комнатаөн“.

Середаö, масленіча вежонö, ворсан ком-
натаын вöлі торја-һін гажа. Јургісны сен
челадылөн һімкодасан гөлөсјас. І ңемтор

абу дівö: сені вöлі вігталöма челады со
мыј: „челады, ті масленіча заводітчöмсаң
пыр вöлінныд зев шаңöс да пöслукöс: та-
лун міјан середа: тазі-кö кутанныд овны
возö, тіјанöс пекнычаö рытнас нуöдласны
ціркö“.

Тажö кывјассö шуіс тота Соңа.

Ез-на удіт сіјö помавны ассыс көсјысöм-
сö, кызі лыбіс горзöм, чеччалöм да мукöд-
торјас, кодјас вöлі петкөдлöны челадыс
радлöм. Тајö челады радлöмас медса јона
шензöдіс віт арöса детінка Паф. Сіјö пыр
вöвли сещöм сöкыд вöраса детінка, а кор
сіјö кыліс цірк јылыс сорңи да думыштіс,
мыј азылас ціркыс, сіјö друг бауагіс нол
кокөн, лептіс шујга коксö, нужöдіс кывсö
банбокас, візöдліс кіргіزلөн код сінјаснас
мукöджас вылö да кутіс петкөдлыны кло-
унöс.

— Лептöј сіјös, лептöј ödjöжык, сылы
вірыс кучкас јурас!—шуіс тота Соңа.

Бара кыптіс чірзöм, бара пондісны чеч-
чавны Паф гөгөр, а сіјö нінöм вылö ез
көсјы чеччыны, а лепталіс то öті коксö,
то möдсö.

— Челады, челады... тырмас! Ті, буракö,
онö көсјö лоны сесса тölка челадыөн... Онö
көсјö кывзыны...—шуаліс тота Соңа.—сіјö

dözmis medcasö as вылас, мы] оз куж лөгасны.

Cijö зев радејтö вöлі „ассыс челаdсö“, кызі шулывліс ачыс. Збылвылö колö шуны, челаd вöліны зев шаңöс.

Ыжыd нылыслы, Верочкалы, вöлі көкјамыс арöс-һін, сы бöрын муніс квајт арöса Җіна; dетінкаыслы, кызі вöлі висталöма-һін, вīt арöс. Сылөн һимыс вöлі Павел: но сылы пуктылісны öтi-möd бөрса быdсама һимјас: Бебі, Пузыр, Бутуз, Булка, i, медбöрын, Паф, сесса тајö һимыс сiзі i колі сы сајö: dетінка вöлі һебыdік, жеһыdік, улыс, жежыd јаја, бытғö нök јокмыл, гөгрöс јура да гөгрöс чужöма, көні толкö i вöлі сінмаd шыбытчö киргізлөн коd ічөтiк сінјасыс, но тајö сінјасыс вöлі паскыда воссылöны, кор вајасны сојан, лiбö сорһитöны сојан јылыс.

Cijö здуксаһыс, кор көсјыгісны нуöдлыны представлеһе вылö cіркö, ыжыdжык нылыс, Верочка, понdіс зев суса вiзöдны чојыс да вокыс бөрса. Муртса-кө заводіт-час на костын вензөм, сiјö ödjöжык котөртас на dінö, сек-жö бергödчылас мiсс Блiкс вылö да кутас терыба-терыба мыјкö вашкöдны Җiзілы да Пафлы, сесса окыштас öтiсö да mödсö i пыр мiрiтас најöс.

Воіс, медбөрті, сещома віччысан пекніча. Ыжыд часі столовөжын кучкаліс даскык час. Бурещ сіјө минутас өті лакеј востіс өзөссө зіржив, і челаф англічанкакөд пырісны столовөјө. Завтрак муніс, кызі пыр, зев важнөја.

Җізі да Паф—возвылыс Верочкаөн өлөдөм вөсна—ез шулыны ңі өті кыв; Верочка ез вештив сінсө чојыс да вокыс вылыс, сіјө зев төждысөмөн өлөдіс налыс быд вөрзөдчөм.

Завтрак бөрын місс Блікс лыддіс аслас могөн віставны графіналы, мыј сіјө некорна ез аззыв, медем челаф олісны тащөм бура, кызі тајө бөрја лунјасас. Графіна шуіс, мыј сіјө кывліс-нын та јылыс чојыс-лыс да та вөсна шуіс бостны рытнас налы ложа ціркыс.

Кор тајө кыліс Верочка, сіјө ез-нын вермы возө кутсыны, өд сіјө сещөм-нын дыр крепітчіс. Верочка чеччыштіс стул вывгыс да кутіс сещөма кутлыны да окавны графінаөс, здук кежлө зікөз сажөдіс сылыс чужөмсө аслас пашкыра јургінас.

Верочка муніс ројал дорө, көні вөліны афішајас; пуктіс кісө өті афіша вылө, бергөдіс асгыс лөз сінјассө мамыс вылө да,

Завтракыс муніс, кызі і пыр, зев важнѡја.

терпеніјесө воштөмла чөвусөмөн, заводітіс жуасан мелі гөлөсөн:

— Мама... позө?.. Позө бостны тајө афішасө?

— Позө.

— Џізі! Паф!—зев ңімкода горөдіс Верочка афішаөн шенасігтыр.—Мунамөј регыджык! Ме вістала тіјанлы ставсө, мымі талун аззылам ціркын, ставсө вістала тіјанлы!.. Мунам асланым комнатаө!..

— Верочка! Верочка!—слабіңіка көрітан гөлөсөн шуіс графіна.

Но Верочка ез-ңін кывлы; сіјө котөртіс чој-вок возвылас, а на бөрса кашкіг тыржі өдва вөтчіс місс Блікс.

Југыда ымралан шондіөн југзөдөм ворсан комнатаын лоі нөшта гажажык.

Чачајасыс ректөм лапкыдік пызан вылын вөлі волсалөма афіша.

Верочка зев збылыс щөктіс, медым ставныс, кодјас сені вөліны, пуксалісны пызан гөгөрыс: і тотә Соңа, і місс Блікс, і музыкаө велөдыс учітелңіца, і каганысө вердыгыс налөн,—коді сек кежлө бурещ пыріс сетчө кагаөн. Јона сөкыджык вөлі пуксөдны Џізіөс да Пафөс; најө, мөда-мөдсө тојлаліг да терпеніјесыс петөмөн, сугісны Верочка дінө то өтарсаң, то мөдарсаң,

кавшасісны табуреткајас вылө, водласны
пызан вылө, леччысласны гырззананыс
афіша шөрөзыс. Бөржавылыс, тота отсөгөн
і тајө ладміс.

Верочка вештіс јурсісө бөрвыв, копырт-
чіс афіша дінө да пондіс лыддыны зев
сөлөмсаңыс:

— „Гуттаперчевөј детінка. Сынөдын квајт
аршын судта беџ жылын упражненіјес. Сөлөм-
шөр, муса тота, та жылыс-нын те мјанлы
вісталан... Тајө те вісталан... Кушөм тајө
детінка? Настојашщөј? Ловја?... Мыј се-
щөмыс: гуттаперчевөјыс?

— Ме чајта, сіјөс тазі шуоны сы вөсна,
мыј зев пелк сіјө... Но ті тајө асныд аз-
зыланныд...

— Енлы, енлы, вістав өні, вістав, кызі
сіјө пондас вөчны сынөдын да беџ жылын?..
Кызі тајөс сіјө кутас вөчны?..

— Кызі кутас сіјө вөчны?—шыасіс Зізі.

— Вөчны?—жеңыџка јуаліс Паф да вом-
сө калкөдіс.

— Челаџјас, ті менсым јуасанныд вывті-
нын уна. Ме, верітөј, ңемтор ог вермы ті-
јанлы віставны. Талун рытнас ставыс тајө
лоө тіјан сін возын. Верочка, те ескө лыд-
дін мед воҙө: но, мыј сені воҙөсө?

Но воҙө лыддөм ез-нын вөв тащөм гажа;

інтерес кутіс вошны; став інтересыс өні
вөлі гуттаперчевөј детінка вылын; гутта-
перчевөј детінка жылыс толкө і вөлі сорні,
кыптісны весіг венжомјас.

Җиҗи да Паф ез көсҗыны весіг і кывзыны.
мыј вөлі воҙө афіша вылас; најө леччісны
табуреткајас вылыс да заводітісны шумөн
ворсны, петкөдлыны, мыј кутас вөчны гут-
таперчевөј детінка. Паф бара бауаҗис, леп-
тіс клоун моз шуҗга коксө да, кывсө бан-
бокөзыс Һужөдөмөн, мырсіс, гөгөр візөд-
лывліс јөз вылө кіргіزلөн код сінјаснас,—
мыј тотә Соһаыс быд разын горөдлывліс,
мед ескө вірыс сылөн ез леччы јурас. Те-
рыба помаліс афіша лыддөм да Верочка
щөщ локтіс ворсны чоҗыскөд да воыскөд.

Һекор-на ез вөвлы тащөм гажа ворсан
комнатаын. Шонді кутіс увтасмыны сад
сајө, сугедјас флігелјас сајө, југөрјасыс ін-
місны ворсыс челад вылө, југөдісны налыс
долыд, банјөм чужөмјассө, ворсісны гөгөр
разөдөм міча чачајас вылын, візувтісны
Һебыд ковјор куза, тыртісны став комна-
тасө југыд да Һебыд југөрјасөн. Кажіччө
вөлі, быттө ставыс тані радлө да сылө:

Челадлөн өбөд муніс пыр поводда жылыс
да кад жылыс јуасөмын. Тотә Соһа весшөрө
мырсіс бергөдны челадлыс сорніјассө, мөвп-

јассö möдтор выlö, мед көт мыјкө-мында
лөһөдны најөс. Öбөд бөрын тота бара
локтіс челаđ комнатаö і долыд чужөмөн
вісталіс сіјө, мыј граф да графіна щөктіс-
ны пастөдны челаđөс да нуөдны ціркө.

Бытө төвнырөн кыптис став комната
пыщкөсас да пондіс нокошітчыны лампа-
јасөн југзөдөм комнатаын. Лоі чірыштны
челаđөс, мыј коļөма лоө гортө сещөмја-
сөс, kodјас оз пондыны кывзыны да оз
сетчыны кыз sledyјтө пастөдны. Регыд че-
лаđөс петкөдісны параднөј пос выlö, бара
гөгөр відлалісны да гартісны, сесга, мед-
бөрын, лезісны кілчө выlö; кілчө возын
сулалө вөлі жынвыјө лымјөн тырөм нол
местаа карета...

Карета öзөс пөдласіс, лакеј чеччыштіс
көзла выlö, карета вөрзіс.

3

Представленіје ціркын ез-на вөв заводіт-
чөма. Ціркыс, торја-һін вылыс јарусјасыс,
вөлі тырөма јөзөн. Міча паскөма јөз, кызі
і век, локны сормөдчісны. Оркестр грім-
гіс став трубајаснас. Бі југөрјасөн кіскалөм
гөгрөс аренаыс, кытчө југыдыс усө вөлі

вылысаңыс да бокјассаңыс, шылөдөма ку-
ранјасөн, сулаліс тыртөм-на.

друг оркестр пондіс ворсны воҗа дор-
сыс өдјөжык. Коңушнаө пыранін дорса
занавес вешјіс і сетыс петісны морт кыз
кымын, ставыс гөрд ліврејаөс, вышівајтөм
галунаөс, ботфортаөс, јурсіныс ставныслөн
кудрітөма, волалә помадаөн мавтөмыс. Вы-
лыссаңыс уліөзыс ціркын кылісны ошкана
шыјас. Представлеңіе заводітчіс. Лівреја
јөзыс ез-на удітны сувтавын кызі следујтө
кык радөн, кызі коңушна дорсаң кылісны
чірзөм да серамјас, і җоң ватагаөн клоун-
јас, патурлікасігтыр, кіјас вылас сувталігтыр,
да вылө-вылө чеччалөмөн, котөрөн петісны
арена вылө.

Медвоҗын вөлі өті клоун, кодлөн камзол
мышкас і морөсас вөліны гырыс бобувјас.
Віҗөдысјас төдісны сіјөс: тајө вөлі налөн
радејтан артист, Едварс.

— Браво, Едварс! Браво! Браво! — кывсіс
быдладор боксан.

Но Едварс тајө разын ылөдіс віччысыс-
јасөс. Сіјө ез вөч некущөм торја штука;
патурліксіс өтчыд-мөдыс увлаңјурөн, кы-
щовтіс арена гөгөр павлінлыс шывборд
ныр вылас сувтөдөмөн да регыд бөр пыріс.

дыр сылы кекöначалісны, чуксалісны мөд-
пөв петавны, но сіјö ез петав.

Сы бöрын терыба петкөдісны кыз, жежыд
вөлөс, і котөрөн петіс арена вылө быдла-
дор боклаң копрасігтыр дасвіт арөса Ама-
ліја.

Амаліјаөс вежіс жонглор; жонглор бöрын
петіс клоун велөдөм понјасөн; на бöрын
јөктісны сутуга вылын, петкөдісны велөдөм
вөлөс, ветлісны верзөмөн өті вөв вылын
седлөтөг, кык вөв вылын седлөөн, тазі
представлеңіе муніс аслас чередөн антрак-
төз.

— Муса тотә, öні лоö гуттаперчевөј де-
тинка, да?—јуаліс Верочка.

— да; афішаас гіжөма, мыј сіјö мөд ју-
көнас... Но мыј, кущөм? Гажа-ө тіјанлы..
челад?

— Ак, зев, зев гажа!.. Зе-ев!..—долыд
пырыс горөдіс Верочка.

— Но, а теныд, җізі? Теныд, Паф, гажа
абу?

— А лыјсыны кутасны?—јуаліс җізі.

— Оз, ен пов; шуөма—оз кутны.

Пафлыс немтор вөлі төдмавны: антракт
заводітчөмсаңыс сіјö ез вештив сінјассө
яблокјас да мукөд чөскыдторјас вылыс,
кодјас вөліны разносчік кіса лотокын.

Оркестр бара мөдiс ворсны, бара петiсны
кык радөн гөрд лiвреја јз. Заводiтчiс мөд
јукөн.

— Кор-нө лоö гуттаперчевөј дeтiнкаыс? —
дугдывтөг пыр јуасiсны челаф, мыјөн
вөлі помасас өтi петалөм.

— Кор-нө сiјө лоö?..

— А вот пыр..

І збыл, гажа валс ворсөм шыјас улын
вешјiс портјера і тыдовтчiс куз тушаыс
акробат Беккерлөн; сiјө кiөдыс кутөма iчө-
тiк јежыд јура, жебiнiк дeтiнкаөс. Кыкнан
вылас вөлі јај рөма трiко; трiкосө вывса-
ныс кiскалөма мыјөнкө зiрдаланаөн. На
бөрсa кык морт петкөдiсны зарнiа куз бед,
өтар помас вөлі вомөна көрт тас.

Петiсны арена шөрас да Беккер і дeтiн-
ка копыртчылысны быдладор бокө; сы бөрын
Беккер пуктiс вескыд кiсө дeтiнка мышку
вылө да патурлiкөдiс сiјөс кујимыс сынөдас.
Но тајө вөлі сөмын заводiтөмыс-на. Бара
копрасыштiс вiрөдысјаслы да Беккер кы-
пөдiс бедсө, көрталiс кызладор помсө зарнiа
вөн dинас; сесса пондiс лептыны бедсө да
сувтөдны вескыда вомөна көрт тасла дор-
нас вывлаң, кодi муртса пондiс тыдавны
цiрк купол улас. Кор сувтөдiс тазi бедсө,
акробат мыјкө вашкөдiс дeтiнкалы; дeтiнка

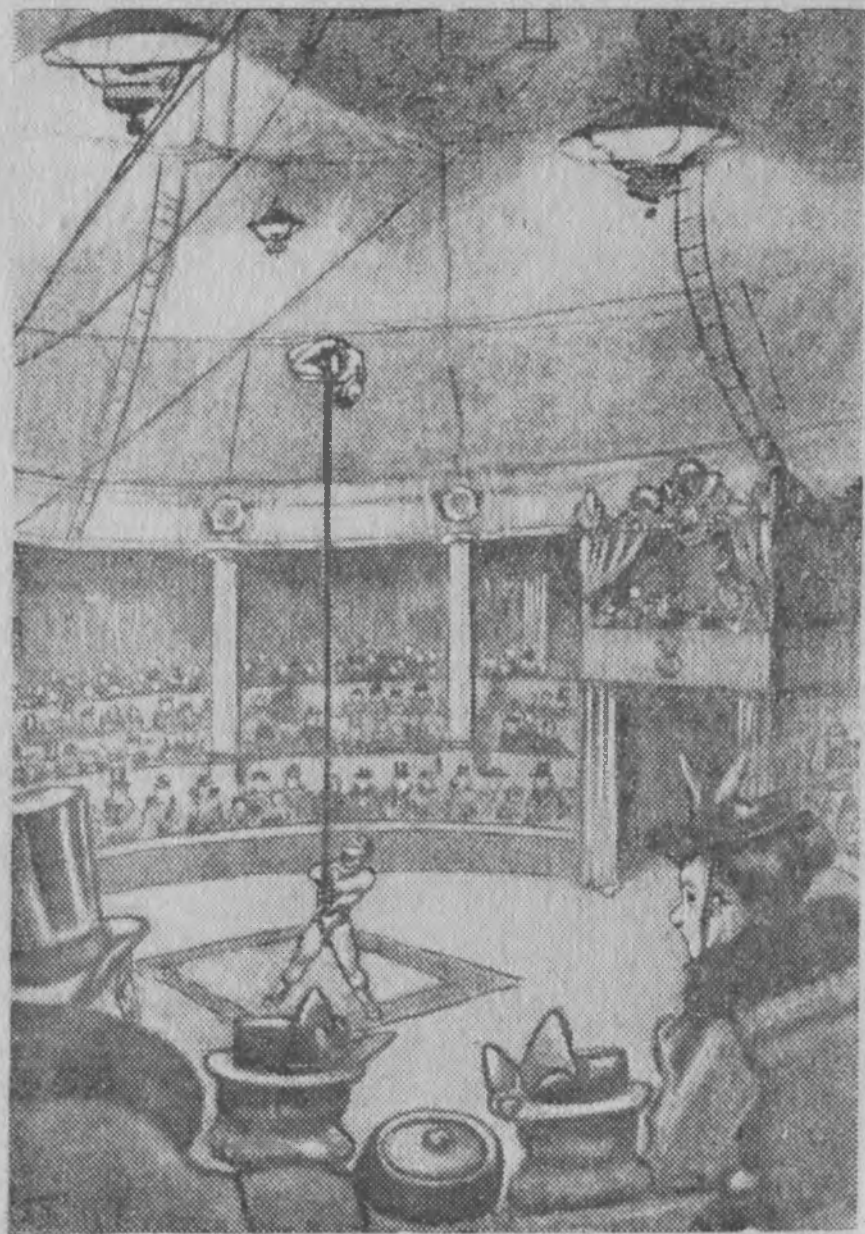
кајіс первој сылы пелпом вылас, сесга кутчыіс беддас вöснідік кіјаснас да кок-јаснас і кутіс пыр öтарö кајны вывлаң. Æетінкалөн быд вөрзöдчöм тірöдіс бедсö да ҳенöдіс Беккерлы, сіјö тувччаліс öті кок јывсыс мöд кок вылас, медем бедсö кутны зік вескыда.

Гора „браво“ јуркнїтіс залын, кор Æетінка воіс, медбöрын, бед помöзыс да ыстіс сесаң въздушнöј поцелуј. Ставыс бара лантіс, оркестр кынзі, кодї дугдывтöг ворсіс валс. Æетінка сек кості кутчыіс вомöна көрт тасас, öшјіс кіјас вылас да назöнїк-назöнїк пондіс кусынтычыны бөрвыв да лезны кокјассö тас да јур костöдыс; здук мында позö вöлі азыны сылыс толкö бөрвыв леччöм јежыд јурсісö да сöкыда лолалыс зірдалыс морöссö. Беддыс катласіс öтарö да мöдарö, і тыдалö вöлі, кущöм сöкыд Беккерлы кутны сіјös вескыда.

— Браво!.. Браво!.. — бара кыліс залын.

— Тымас!.. Тымас!.. — кыліс кык-ö кујім местасаң.

Но бара кыптіс горзöм да кекöначасöм, кор Æетінка бара пуксіс көрт тас вылö да ыстіс сесаң въздушнöј поцелуј. Беккер ез вештыв сіңјассö Æетінка вылыс і бара мыјкö вашнїтіс сылы. Æетінка пыр-жö кутіс вöчны

Стетінка наџо́нік-наџо́нік пондіс кусынтчыны бөрвыв...

выл упражненіе. Кіјаснас кутгыштөмөн пондіс наҙонік лезны кокјассө да водны мыш вылас. Өні колі вөчны медга сөкыд тор: первој колө вөлі водны мыш вылас да лөсөдчыны тас вылас сізі, медем јурладорыс да кокладорыс лооны өтсөктаөс; сесга друг ісковтны мыш вылас бөрвыв да өшјыны сынөдас сөмын піҙөс кусыңјас вылө өшөдчөмөн.

Ставыс муніс лучкі-ладнө. Беддыс, ескө, јона-жө шатласіс, но гуттаперчевөј детінка вөлі жын тујас-һін; тыдаліс, кызі сіјө ку-сынтчө пыр улөжык да улөжык і пондіс ісковтны мыш вылас.

— Тырмас! Тырмас! Оз ков!—горөдісны кымынкө гөлөсөн. детінка пыр ісковтіс мыш вылас да наҙонік леччіс увлаңјурөн... друг мыјкө зірдыштіс да муткыртчіс сынөдас; і сіјө здукас-жө кыліс кущөмкө усөм шы арена вылын.

Залын өті здукөн ставыс шызіс. Вірө-дысјас піыс кодсурөјас чеччыштісны места вывсыс, лыбіс шум; кылісны нывбабајаслөн горзөмјас да чірзөмјас; шыасісны скөр гөлөсјас: требујтісны докторөс. Арена вылын сіз-жө лоі суматока; пріслужнікјас да клоунјас чеччыштісны барјер вомөныс да кыщалисны Беккерөс. Кымынкө морт бөстісны

мыјкө да копыртчөмөн терыба кутісны пет-
көдны портјера сажө, коді сажөдіс коңуш-
һасө. Арена ылө колі сөмын көрт таса
пома зарһа куҗ беддыс. Оркестр лантліс
здук кежлө, і друг бара кутіс ворсны, арена
ылө чірзіг тырјі котөртісны кымынкө клоун,
но на ылө һекөд-һін ез віжөдлы. Віжө-
дысјас ставыс пондісны зырғыны өжөслаһ.

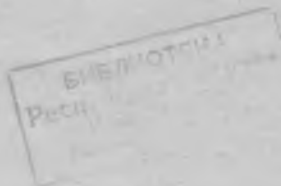
Тажө шыжөмас-на унаөһ азғылісны келыд-
лөз шылапаа да мантілјае жежыд јурсіа міча
нывкаөс; кызі сіјө кутчысіс кіјаснас сөд
платтеа дама сылі гөгөр, бөрдіс да дугдыв-
төг горзіс гөлөс тырнас:

— Ој, детінкаыс! детінкаыс!..

Мөд асывнас цірклөн афішаыс ез-һін
јуөрт гуттаперчевөј детінка јылыс. Сылыс
һімсө і бөрынжык ез пондыны казтывны,
да ез-һін і поз: гуттаперчевөј детінкаыд
ез-һін вөв свет ылас.

530

КОМИ ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО

ИЧӖТ ДА ШӖР АРЛЫДА ЧЕЛӖАФАСЛЫ БИБЛИОТЕКА

„КӢГА БӖРСА КӢГА“

1. ПУШКИН—Зарӗ черӗ ӳлӱс моҗккы.
2. ПУШКИН—Поп да сӱлӗн Казак Балда ӳлӱс моҗккы.
3. ПУШКИН—Цар Салтан ӳлӱс моҗккы.
4. ПУШКИН—Кулӗм цареvна да Оҗӗм багатыр ӳлӱс моҗккы.
5. ЖУКОВСКИЙ—Сапбга кань.
6. КРЫЛОВ—Баснаҗас.
7. ЛЕРМОНТОВ—Ашӗк-Керӗб.
8. ТОЛСТОЙ Л.—Акула.
9. ТОЛСТОЙ Л.—Булька.
10. ТОЛСТОЙ Л.—Фӗлӗпоҗ.
11. НЕКРАСОВ—Генерал Топтыҗӗн.
12. НЕКРАСОВ—Мазаҗ дед да кбҗас.
13. ТУРГЕНЕВ—Бежӗн луг.
14. ТУРГЕНЕВ—Бӗр'ук
15. ТУРГЕНЕВ—Муму.
16. ТУРГЕНЕВ—Перепеляк.
17. ЧЕХОВ—Ваҗка.
18. ЧЕХОВ—Вӗв фамилия.
19. ЧЕХОВ—Фетӗнкаҗас.
20. ЧЕХОВ—Јежыд кымбс.
21. ЧЕХОВ—Пышҗыс.
22. ГОР'КИЙ—Архӗп дед да Ыонка
23. ГОР'КИЙ—Челӗаҗас.
24. КУПРИН—Јежыд понь.
25. КУПРИН—Гамбринус.
26. ЛЕСКОВ—Часбвӗҗ.
27. ГРИГОРОВИЧ—Гуттаперчевӗҗ фетӗнка.
28. ГАРШИН—Јагуша-путешественница.
29. ГАРШИН—Сигнал.
30. КОРОЛЕНКО—Нӗббӗм фетӗнка.
31. МАМИН-ГИБИРАК—Руд сӱлӗ.
32. МАМИН-ГИБИРАК—Студонӗҗ ӳу дорса керка.
33. МАМИН-ГИБИРАК—Кыҗомс Јемӗл.
34. СЕНКЕВИЧ—Музыкант Јанко.
35. КИПЛИНГ—Слӗн пӗ
36. ЛОНДОН—Кӗш ӳлӱс сказа-кыҗе.
37. ЛОНДОН—Кӗҗӗн.
38. СЕТОН-ТОМПСОН—Орбм пель.
39. СЕТОН-ТОМПСОН—Чӗнк.
40. СЕТОН-ТОМПСОН—Ручлӗн семҗа.
41. АНДЕРГЕН—Фуҗмовочка.
42. АНДЕРГЕН—Озыс салдат.
43. АНДЕРГЕН—Фӗкӗҗ ӳуоҗас.
44. АНДЕРГЕН—Тывкӗрт.
45. АНДЕРГЕН—Шуда колосҗас
46. АНДЕРГЕН—Принцесса да Поревӗҗыо.
47. РОБЕРТС—Зоннӗ да Кид.

КОМИ ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО

ИЧОТ да ШОР АРЛЫДА ЧЕЛӘФЈАСЛЫ БИБЛЮТЕКА

"КҢИГА БӨРСА КҢИГА"

48. РОБЕРТС—Нывка да ош пи.
49. РОБЕРТС—Кан Робинзон.
50. Gindbad—мореплавател
(мојдкыв).
51. Коми мојдкывјас.
52. Ненецкөј мојдкывјас.
53. ГРИММ Бременса музы-
кантјас.
54. ГРИММ—Храбрөј портиөј.
55. ГРИММ—Мојдкывјас.
56. УЈДА—Нелло да Патраш.
57. УЈДА—Өтеп.
58. ГАУФ—Карлик Ныр.
59. ГАУФ—Калиф Аист.
60. ГАУФ—Ичөт Мук.
61. АФАНАСЈЕВ — Љагуша-Ца-
ревна.
62. АФАНАСЈЕВ — Кытї мужик
баринөс велөдис.
63. АФАНАСЈЕВ—Јөз пыцкыс
бөстөм роч мојдкывјас.
64. Мудер Алдар-Кос (Казах-
скөј мојдкыв)
65. Охик (Армјанскөј мојдкыв)
66. Аладдин да волшебнөј лампа
(Арабскөј мојдкыв)
67. Али-Баба да неламын рөз-
бојнык (Арабскөј мојдкыв)
68. ХАРРИС—Кролик—Вок.
69. РОЛЛАН—Жан Крїстоф.
70. ТОЛСТОЈ А Желтухия.
71. МАЈАКОВСКИ—Мыјөн көсја
лоны.
72. БАГРИЦКИ—Нылөн кок туј.
73. БАГРИЦКИ—Мордвинлөн
звезда.
74. Островскі Н.—Гудок.
75. УЉАНОВА М.—Љеңин јы-
лыс вистјас.
76. ФАДЕЈЕВ—Метелица.
77. БЕДНЫЈ Ф.—Баснајас.
78. КАТАЈЕВ—Узөм.
79. ПАУСТОВСКИ—Көчлөн ла-
паяс.
80. ПРИШВИН—Јарик.
81. БІАНКИ—Медбөрја лыжөм.
82. БІАНКИ—Вөрын војутөм.
83. НОВИКОВ—ПРИБОЈ—Зыбунјас
пөвсын.
84. ЖІТКОВ—Мангуста.
85. ЖІТКОВ—Обезјана јылыс.
86. КАГГИЛЬ—Особөј отпадса
ош
87. КАГГИЛЬ—Вошөм класс.
88. КАГГИЛЬ—Турецкөј бутсы.
89. Гайдар—Војеннөј тајна јылыс.
90. ГАЈДАР—Нөлдө блындаж.
91. ТИХОНОВ—Чөрт.
92. Михалков—Јортјас.
93. ФРАКРМАН—Ылыс граница
динын